

ชุดตรวจวัดคอปเปอร์ (II) ไอออนด้วยตาเปล่าบนวัสดุรองรับเซลลูโลสไตรอะซิเตท Naked-Eye Test Kit for Copper (II) Ion Using Cellulose Triacetate as Solid Support

จอมใจ สุกใส¹ และ สรายุทธ เวชสิทธิ์^{2*}

Chomchai Suksai¹ and Sarayut Watchasit^{2*}

¹ ศูนย์ความเป็นเลิศด้านนวัตกรรมทางเคมี ภาควิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

² ห้องปฏิบัติการนิวเคลียร์แมกเนติกเรโซแนนซ์สเปกโตรมิเตอร์ หน่วยบริการนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

¹ Department of Chemistry and Center for Innovation in Chemistry, Faculty of Science, Burapha University

² Nuclear Magnetic Resonance Spectroscopic Laboratory, Science Innovation Facility, Faculty of Science, Burapha University

Received : 12 May 2020

Revised : 9 July 2020

Accepted : 23 July 2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ได้ทำการสังเคราะห์ลิแกนด์ L ที่เป็นอนุพันธ์ของโรดามีน บี เพื่อนำมาใช้เป็นชุดตรวจวัดคอปเปอร์ (II) ไอออน ด้วยตาเปล่าบนวัสดุรองรับเซลลูโลสไตรอะซิเตท จากการสังเคราะห์ลิแกนด์ L พบว่าสารประกอบที่ได้มีลักษณะเป็นของแข็งสีชมพูซีด มีร้อยละของผลึกเกินเท่ากับ 81 เมื่อนำลิแกนด์ดังกล่าวมาพัฒนาเป็นชุดตรวจวัดคอปเปอร์ (II) ไอออน ด้วยตาเปล่าบนวัสดุรองรับเซลลูโลสไตรอะซิเตท พบว่าวัสดุที่เตรียมได้มีลักษณะเป็นฟิล์มบางใส จากการศึกษาค่าความจำเพาะเจาะจงในการตรวจวัดไอออนโลหะของวัสดุที่เตรียมได้ (L-CTA) พบว่าวัสดุดังกล่าวมีความจำเพาะเจาะจงกับคอปเปอร์ (II) ไอออนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีเพียงคอปเปอร์ (II) ไอออนเท่านั้นที่ทำให้วัสดุที่เตรียมได้เปลี่ยนจากฟิล์มใสไม่มีสีเป็นสีชมพู อันเป็นผลเนื่องจากคอปเปอร์ (II) ไอออนไปเหนี่ยวนำให้เกิดการเปิดของวงสไปโรแลคแตมในโมเลกุลของลิแกนด์ L ได้เป็นสารประกอบ CuL และเมื่อทำการหาสภาวะการทดลองที่เหมาะสมในการตรวจวัดคอปเปอร์ (II) ไอออนของวัสดุที่เตรียมได้นั้น พบว่าวัสดุดังกล่าวสามารถตรวจวัดความเข้มข้นของคอปเปอร์ (II) ไอออนที่มีความเป็นเส้นตรงในช่วงความเข้มข้นระหว่าง 0.05 – 4.0 ppm และให้ค่าขีดจำกัดของการตรวจวัดเท่ากับ 0.6 ppm และปริมาณความเข้มข้นของคอปเปอร์ (II) ไอออนต่ำสุดที่สามารถตรวจวัดได้มีค่าเท่ากับ 2.0 ppm

คำสำคัญ : อนุพันธ์ของโรดามีน บี ; วัสดุรองรับเซลลูโลสไตรอะซิเตท ; ชุดตรวจวัดคอปเปอร์ (II) ไอออน ; การเปิดของวงสไปโรแลคแตม

Abstract

A new rhodamine B optical chemosensor (L) was synthesized and employed for the naked-eye test kit for copper (II) ion using cellulose triacetate as solid support. L was obtained as pale pink solid in 81%. The naked-eye test kit which is a colorless film was prepared. In the presence of Cu^{2+} , the color of the test kit was changed from colorless to pink. This is due to the ring opening spirolactam in L which induced by Cu^{2+} giving CuL complex. In the optimum conditions, the test kit showed a linear concentration range between 0.05 and 4.0 ppm Cu^{2+} . The detection limit and limit of quantitation of Cu^{2+} by the sensing membrane L-CTA are calculated to be 0.6 ppm and 2.0 ppm, respectively.

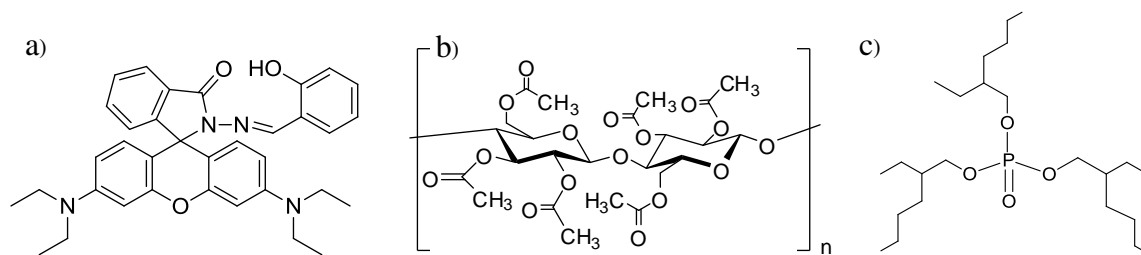
Keywords : rhodamine B optical chemosensor ; cellulose triacetate as solid support ; naked-eye test kit for copper (II) ion ; spirolactam ring opening

บทนำ

คอปเปอร์ (II) ไอออนเป็นไอออนของธาตุโลหะทรานซิชันที่มีความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิต พบคอปเปอร์ (II) ไอออนมากในร่างกายของมนุษย์เป็นอันดับที่ 3 รองจากไอออนของเหล็ก (II) และสังกะสี (II) (Rouis *et al.*, 2015) มีบทบาทสำคัญในด้านอุตสาหกรรม โดยนำมาใช้เป็นส่วนประกอบของ สายไฟฟ้า สายเคเบิล มอเตอร์ เครื่องกำเนิดไฟฟ้า และไดนาโม นอกจากนี้คอปเปอร์ (II) ไอออนยังเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาเคมีในการสร้างฮีโมโกลบิน ซึ่งถ้าร่างกายได้รับปริมาณคอปเปอร์ (II) ไอออนมากเกินไปจะส่งผลให้เกิดโรคเกี่ยวกับระบบประสาทได้ เช่น โรควิลสัน (Wilson's disease) โรคอัลไซเมอร์ (Alzheimer's disease) และโรคเมนเค (Menke's disease) (Strausak *et al.*, 2001) องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้กำหนดปริมาณคอปเปอร์ (II) ไอออน ในน้ำดื่มให้มีค่าไม่เกิน $2 \text{ mg} \cdot \text{L}^{-1}$ ($31 \text{ } \mu\text{M}$) (Chamjangali *et al.*, 2009) ในการวิเคราะห์คอปเปอร์ (II) ไอออนนั้นสามารถทำได้หลายวิธี ตัวอย่างเช่น เทคนิคอะตอมมิกแอบซอร์พชันสเปกโทรสโกปี (AAS) (Levi และ Purdy, 1980) เทคนิคอินดักทีฟเพิลเพลสมา-อะตอมมิกอิมิสชันสเปกโตรเมทรี (ICP-AES) และเทคนิคอินดักทีฟเพิลเพลสมา-แมสสเปกโตรเมทรี (ICP-MS) (Santos *et al.*, 2005) เป็นต้น อย่างไรก็ตามวิธีดังกล่าวต้องใช้เครื่องมือที่มีราคาแพง ใช้เวลาในการเตรียมตัวอย่างและการวิเคราะห์นาน อีกทั้งไม่สามารถนำไปตรวจวัด ณ แหล่งตัวอย่างจริงได้ ดังนั้นการพัฒนาเซ็นเซอร์ทางเคมีเชิงแสงจึงเป็นทางเลือกที่น่าสนใจเป็นอย่างมากที่จะนำไปตรวจวัดคอปเปอร์ (II) ไอออนที่แหล่งตัวอย่างจริง แต่อย่างไรก็ตามเซ็นเซอร์ทางเคมีเชิงแสงที่ทำการสังเคราะห์ขึ้นมาโดยส่วนใหญ่เป็นโมเลกุลของสารอินทรีย์ที่มีข้อเสียคือ โมเลกุลที่สังเคราะห์ขึ้นไม่สามารถตรวจวัดสารตัวอย่างที่ละลายอยู่ในน้ำได้ (Kumawat *et al.*, 2015, Baslaka *et al.*, 2018, และ Choi *et al.*, 2015) ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจที่จะพัฒนาเซ็นเซอร์ทางเคมีเชิงแสงให้อยู่บนตัวรองรับที่สามารถนำไปตรวจวัดสารตัวอย่างที่ละลายในน้ำได้ โดยมีผลงานวิจัยที่มีการนำฟิล์มที่เตรียมขึ้นจากเซลลูโลสไตรอะซิเตท (Cellulose Triacetate หรือ CTA) มาใช้เป็นชุดตรวจวัดไอออนโลหะเช่น Al(III), Zn(II) และ Ti(I) (Abdelaal *et al.*, 2014)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาชุดตรวจวัดเซ็นเซอร์ทางเคมีเชิงแสงบนวัสดุรองรับพอลิเมอร์ธรรมชาติซึ่งมีคุณสมบัติในการละลายน้ำอีกทั้งยังเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยเลือกใช้เซลลูโลสไตรอะซิเตท เนื่องจาก CTA มีความเป็นรูปทรงที่ดี ทนความร้อนได้ดี อีกทั้งยังมีความเป็นพิษที่ต่ำ (Han *et al.*, 2005 และ Zhang, 2013) และโมเลกุลของเซ็นเซอร์ทางเคมีเชิงแสงที่นำมาใช้ในงานวิจัยนี้ได้แก่สารประกอบ L ที่ได้มีการรายงานมาก่อนหน้านี้ว่ามีความจำเพาะเจาะจงในการเลือกจับกับไอออนคอปเปอร์ (II) (Xiang *et al.*, 2006) ในตัวทำละลายไดคลอโรมีเทน (CH_2Cl_2) วัสดุเซ็นเซอร์ทางเคมีเชิงแสงที่พัฒนาในงานวิจัยนี้มีลักษณะเป็นฟิล์มบางเตรียมได้จากวิธี casting film และใช้ Tris(2-ethylhexyl) Phosphate (TEHP) เป็นพลาสติกไซเซอร์ เพื่อช่วยทำให้สามารถขึ้นรูป CAT เป็นฟิล์มได้ง่ายและทำให้ฟิล์มที่เตรียมได้มีความยืดหยุ่น จากการศึกษาพบว่าอุปกรณ์ที่เตรียมได้มีความจำเพาะเจาะจงกับคอปเปอร์ (II) ไอออนได้เป็นอย่างดี มีสภาพความไวในการวิเคราะห์ที่ดีและยังสามารถพกพานำไปตรวจวัด ณ แหล่งน้ำตัวอย่างได้ทันที โดยโครงสร้างของลิแกนด์ L, CTA และ TEHP แสดงได้ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โครงสร้างของ (a) ลิแกนด์ L (b) CTA และ (c) TEHP

วิธีดำเนินการวิจัย

1. สารเคมี

เกลือของไอออนโลหะที่ใช้ในการศึกษาจากบริษัท QREC, Sigma-Aldrich, Fluka และ BDH ตัวทำละลาย EtOH, MeOH, MeCN และ CH_2Cl_2 จากบริษัท RCI Labscan น้ำกลั่น จากบริษัท General Hospital Products Public Co., Ltd,

2. อุปกรณ์และเครื่องมือ

เครื่องระเหยตัวทำละลายแบบลดความดัน (Heidolph Laborota 4000 efficient)

เครื่องอูลตราโซนิก (Elma model E 30)

เครื่องสแกน (Canon model LiDE25)

เครื่องวัดค่า pH (Mettler toledo)

ตู้อบ (Shel LAB)

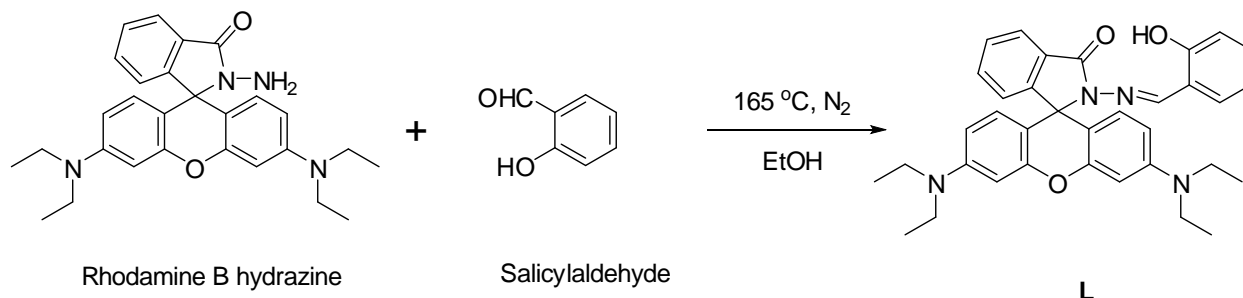
นิวเคลียร์แมกเนติกเรโซแนนซ์สเปคโตรมิเตอร์ (Bruker Avance III HD 400 MHz)

3. วิธีการทดลอง

3.1 การสังเคราะห์ลิแกนด์ L

ในงานวิจัยนี้ได้ดัดแปลงการสังเคราะห์ลิแกนด์ L มาจากงานวิจัยของ Xiang (Xiang *et al.*, 2006) โดยการนำ Rhodamine B hydrazine 0.987 กรัม (2.16 มิลลิโมล) ใส่ขวดก้นกลมขนาด 250 มิลลิลิตร และเติมเอทานอลปริมาตร 20 มิลลิลิตร หลังจากนั้นค่อยๆ เติม salicylaldehyde (3.01 มิลลิโมล, 0.32 มิลลิลิตร) ลงในขวดก้นกลมดังกล่าว ทำการคนสารละลายที่อุณหภูมิ 165 องศาเซลเซียสภายใต้บรรยากาศของแก๊สไนโตรเจนเป็นเวลา 6 ชั่วโมง เมื่อครบระยะเวลาที่กำหนดให้นำสารละลายที่ได้ออกมาตั้งทิ้งไว้ให้เย็นเป็นเวลา 1 คืน ที่อุณหภูมิห้อง และนำสารละลายดังกล่าวมารองและล้างตะกอนที่ได้ด้วยเอทานอลเย็น จำนวน 3 ครั้ง ครั้งละ 10 มิลลิลิตร จะได้สารประกอบลิแกนด์ L มีลักษณะเป็นของแข็งสีชมพูซีด และมีร้อยละผลติดภัณฑเท่ากับ 66 (0.80 กรัม)

$^1\text{H-NMR}$ (400 MHz, CDCl_3 , ppm) : δ 10.85 (s, 1H, ArOH), 9.24 (s, 1H, ArCH=N), 8.00 (d, $J = 6.4$ Hz, 1H, ArH), 7.55 (t, $J = 6.4$ Hz, 2H, ArH), 7.18 (m, 3H, ArH), 6.83 (m, 2H, ArH), 6.50 (t, $J = 8.8$ Hz, 4H, ArH), 6.28 (m, 2H, ArH), 3.34 (m, 8H, $-\text{CH}_2-$), 1.17 (t, $J = 6.8$ Hz, 12H, $-\text{CH}_3$)

ภาพที่ 2 แผนภาพแสดงวิธีการสังเคราะห์ลิแกนด์ L

3.2 การศึกษาความจำเพาะเจาะจงในการเลือกจับกับไอออนของโลหะชนิดต่างๆ ของลิแกนด์ L ในสารละลายในสารละลาย 50/50 % (v/v) $\text{H}_2\text{O}/\text{CH}_3\text{CN}$

เปิดสารละลายลิแกนด์ L ความเข้มข้น 10 μM ปริมาตร 2 มิลลิลิตร ลงในขวดแก้ว และทำการเปิดสารละลายของไอออนของโลหะแต่ละชนิด ความเข้มข้น 400 μM ปริมาตร 0.5 มิลลิลิตรลงในขวดดังกล่าว เขย่าให้เข้ากันและสังเกตการเปลี่ยนแปลงสีของสารละลายลิแกนด์ L ในสภาวะที่มีไอออนของโลหะชนิดต่างๆ ที่อยู่ในระบบ

3.3 การเตรียมชุดการตรวจวัด (L-CTA)

นำ CTA มาละลายในไดคลอโรมีเทน (CH_2Cl_2) ปริมาตร 6 มิลลิลิตร แล้วนำสารละลายดังกล่าวไป โชนิเคท เป็นเวลา 30 นาที จากนั้นนำลิแกนด์ L ที่สังเคราะห์ได้ มาละลายใน CH_2Cl_2 ปริมาตร 1 มิลลิลิตร ผสมกับ TEHP เดิมลงในสารละลายดังกล่าว ปรับปริมาตรให้เป็น 8 มิลลิลิตร นำไป โชนิเคท เป็นเวลา 15 นาที ปรับปริมาตรสารละลายดังกล่าวครั้งสุดท้ายเป็น 10 มิลลิลิตร เทสารละลายลงในจานเพาะเชื้อขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 10 เซนติเมตร ปิดฝาให้สนิท ตั้งทิ้งไว้เป็นเวลา 15 ชั่วโมง เมื่อครบระยะเวลาที่กำหนดให้ลอกฟิล์ม L-CTA ที่ได้บนจานเพาะเชื้อมาล้างน้ำให้สะอาด เช็ดให้แห้ง หลังจากนั้นนำไปอบที่อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 3 ชั่วโมง

3.4 การศึกษาความจำเพาะเจาะจงในการเลือกจับกับไอออนของโลหะชนิดต่างๆ ของฟิล์ม L-CTA

ตวงสารละลายของไอออนโลหะชนิดต่างๆ ความเข้มข้น 3 ppm ปริมาตร 7 มิลลิลิตร ลงในภาตสี และนำฟิล์ม L-CTA ขนาด 2 x1 ตารางเซนติเมตร แخذลงในภาตสีดังกล่าว และสังเกตการเปลี่ยนแปลงสีของฟิล์ม L-CTA ในสภาวะที่มีไอออนของโลหะชนิดต่างๆ ที่อยู่ในระบบ

3.5 การศึกษาหาสภาวะที่เหมาะสมในการตรวจวัด

3.5.1 การศึกษาปริมาณของ CTA ที่เหมาะสม

การศึกษาหาปริมาณของ CTA ที่เหมาะสมในการเตรียมฟิล์ม CTA ทำได้โดยศึกษาปริมาณของ CTA ที่ 0.05, 0.1 และ 0.2 กรัม โดยนำ CTA มาละลายใน CH_2Cl_2 ปริมาตร 6 มิลลิลิตร แล้วนำสารละลายดังกล่าวไป โชนิเคท เป็นเวลา 30 นาที จากนั้นนำ TEHP 0.05 มิลลิลิตร เติมลงในสารละลายดังกล่าว ปรับปริมาตรให้เป็น 8 มิลลิลิตร นำไป โชนิเคท อีกครั้งเป็นเวลา 15 นาที ปรับปริมาตรสารละลายดังกล่าวครั้งสุดท้ายเป็น 10 มิลลิลิตร เทสารละลายลงในจานเพาะเชื้อ ปิดฝาให้สนิท ตั้งทิ้งไว้เป็นเวลา 15 ชั่วโมง เมื่อครบระยะเวลาที่กำหนดให้ลอกฟิล์ม CTA ที่ได้นบนจานเพาะเชื้อมาล้างน้ำให้สะอาด เช็ดให้แห้ง หลังจากนั้นนำไปอบที่อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 3 ชั่วโมง

3.5.2 การศึกษาปริมาณของ TEHP ที่เหมาะสม

การศึกษาหาปริมาณของ TEHP ที่เหมาะสมในการเตรียมฟิล์ม CTA ทำได้โดยศึกษา TEHP ที่ 0.025, 0.05 และ 0.1 มิลลิลิตร โดยนำ CTA 0.1 กรัมมาละลายใน CH_2Cl_2 ปริมาตร 6 มิลลิลิตร แล้วนำสารละลายดังกล่าวไป โชนิเคท เป็นเวลา 30 นาที จากนั้นนำ TEHP เติมลงในสารละลายดังกล่าว ปรับปริมาตรให้เป็น 8 มิลลิลิตร นำไป โชนิเคท อีกครั้งเป็นเวลา 15 นาที ปรับปริมาตรสารละลายดังกล่าวครั้งสุดท้ายเป็น 10 มิลลิลิตร เทสารละลายลงในจานเพาะเชื้อ ปิดฝาให้สนิท ตั้งทิ้งไว้เป็นเวลา 15 ชั่วโมง เมื่อครบระยะเวลาที่กำหนดให้ลอกฟิล์ม CTA ที่ได้นบนจานเพาะเชื้อมาล้างน้ำให้สะอาด เช็ดให้แห้ง หลังจากนั้นนำไปอบที่อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 3 ชั่วโมง

3.5.3 การศึกษาปริมาณของลิแกนด์ที่เหมาะสม

การศึกษาหาปริมาณของลิแกนด์ที่เหมาะสมในการเตรียมฟิล์ม L-CTA ทำได้โดยศึกษาลิแกนด์ที่ 2.0, 4.0, 6.0, 8.0 และ 10.0 มิลลิกรัม ตามขั้นตอนที่แสดงไว้ดังหัวข้อ 3.4 จากนั้นนำฟิล์ม L-CTA ขนาด 2×1 ตารางเซนติเมตร มาแช่ลงในสารละลายไอออนของโลหะที่เลือกจับกับฟิล์ม L-CTA ที่ความเข้มข้น 3 ppm จากนั้นนำฟิล์ม L-CTA ที่แช่ไว้ในสารละลายดังกล่าวขึ้นมาซับให้แห้งที่อุณหภูมิห้องและนำไปวัดค่าความเข้มสีด้วยโปรแกรม Image J

3.5.4 การศึกษาผลของ pH ที่เหมาะสมในการตรวจวัด

การศึกษาหา pH ที่เหมาะสมในการเลือกจับไอออนของโลหะของฟิล์ม L-CTA โดยทำการเปิดสารละลายของไอออนโลหะที่มีความจำเพาะกับฟิล์ม L-CTA ปริมาตร 1.5 มิลลิลิตร ที่เตรียมในสารละลาย pH 3.0-6.0 ใส่ในจานสี จากนั้นนำฟิล์ม L-CTA ขนาด 2×1 ตารางเซนติเมตร มาแช่ลงในสารละลายไอออนของโลหะที่เลือกจับกับฟิล์ม L-CTA จากนั้นนำฟิล์ม L-CTA ที่แช่ไว้ในสารละลายดังกล่าวขึ้นมาซับให้แห้งที่อุณหภูมิห้องและนำไปวัดค่าความเข้มสีด้วยโปรแกรม Image J

3.5.5 การศึกษาผลของเวลาที่เหมาะสมในการตรวจวัด

การศึกษาหาเวลาที่เหมาะสมในการตรวจวัดไอออนของโลหะด้วยฟิล์ม L-CTA โดยทำการศึกษาเวลาที่ 1, 5, 10, 15, 20 และ 25 นาที ตามลำดับ โดยนำฟิล์ม L-CTA ขนาด 2×1 ตารางเซนติเมตร มาแช่ลงในสารละลายไอออนของ

โลหะที่เลือกจับกับฟิล์ม L-CTA ภายใต้สภาวะที่เหมาะสม จากนั้นนำฟิล์ม L-CTA ที่แช่ไว้ในสารละลายดังกล่าวขึ้นมาซับให้แห้งที่อุณหภูมิห้องและนำไปวัดค่าความเข้มสีด้วยโปรแกรม Image J

3.6 การศึกษาความเข้มข้นของสารละลายไอออนของโลหะที่เลือกจับกับฟิล์ม L-CTA ที่สามารถตรวจวัดได้

การศึกษาความเข้มข้นของสารละลายไอออนของโลหะที่เลือกจับกับฟิล์ม L-CTA ที่สามารถตรวจวัดได้ภายใต้สภาวะที่เหมาะสม โดยเตรียมสารละลายไอออนของโลหะ ที่ความเข้มข้นตั้งแต่ 0.05-20 ppm จากนั้นนำฟิล์ม L-CTA ขนาด 2 x 1 ตารางเซนติเมตร มาแช่ลงในสารละลายไอออนของโลหะ ที่ความเข้มข้นต่างๆ ในเวลาที่เหมาะสม จากนั้นนำฟิล์ม L-CTA ที่แช่ไว้ในสารละลายดังกล่าวขึ้นมาซับให้แห้งที่อุณหภูมิห้องและนำไปวัดค่าความเข้มสีด้วยโปรแกรม Image J

3.7 การหาขีดจำกัดการตรวจวัด

การศึกษาภายใต้สภาวะที่เหมาะสม โดยเตรียมฟิล์ม L-CTA นำไปวัดค่าความเข้มสีด้วยโปรแกรม Image J จำนวน 10 ครั้ง นำค่าความเข้มสีที่วัดได้มาหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแทนค่าลงในสมการ $\text{Detection limit} = 3\sigma / k$ เพื่อหาค่าขีดจำกัดการตรวจวัดต่อไป (Chen *et al.*, 2016)

3.8 การหาขีดจำกัดการตรวจวัดเชิงปริมาณ

การศึกษาภายใต้สภาวะที่เหมาะสม โดยเตรียมฟิล์ม L-CTA นำไปวัดค่าความเข้มสีด้วยโปรแกรม Image J จำนวน 10 ครั้ง นำค่าความเข้มสีที่วัดได้มาหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแทนค่าลงในสมการ $\text{limit of quantitation} = 10\sigma / k$ เพื่อหาค่าขีดจำกัดการตรวจวัดต่อไป (Chen *et al.*, 2016)

3.10 การหาปริมาณคอปเปอร์ (II) ไอออน ในตัวอย่างน้ำทิ้งในห้องปฏิบัติการ

การศึกษาภายใต้สภาวะที่เหมาะสม โดยเตรียมความเข้มข้นที่แน่นอนของไอออนของโลหะคอปเปอร์ (II) เดิมลงในตัวอย่างน้ำทิ้ง จากนั้นนำฟิล์ม L-CTA ขนาด 2 x 1 ตารางเซนติเมตร มาแช่ลงในสารละลายดังกล่าว นำไปวัดค่าความเข้มสีด้วยโปรแกรม Image J และนำค่าที่วัดได้เทียบกับกราฟมาตรฐาน คำนวณหาความเข้มข้น และเทียบกับปริมาณความเข้มข้นของโลหะที่เลือกจับกับฟิล์ม L-CTA ในตัวอย่างน้ำทิ้ง

3.11 การวัดความเข้มสี

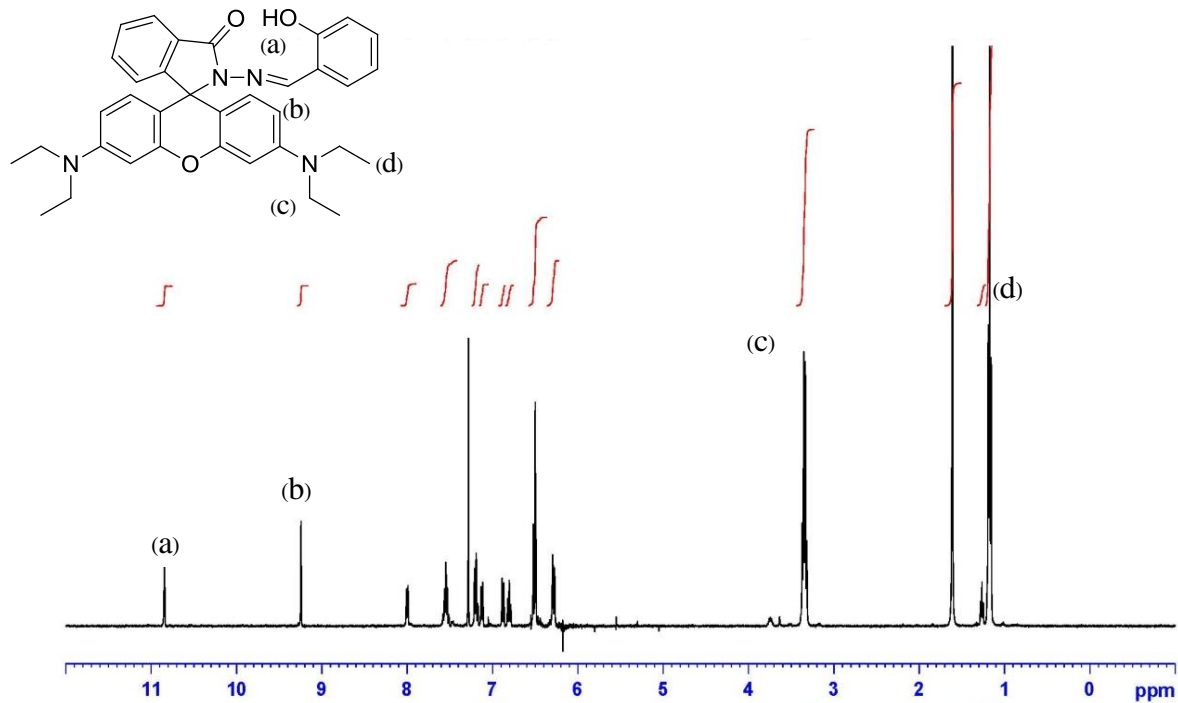
นำฟิล์ม L-CTA ขนาด 2 x 1 ตารางเซนติเมตร ที่แช่ลงในสารละลายไอออนของโลหะที่เลือกจับกับฟิล์ม L-CTA มาสแกนรูปภาพด้วยเครื่องสแกน หลังจากนั้น ปรับความเข้มสีของฟิล์ม L-CTA บนรูปภาพที่สแกนไว้ วัดและคำนวณค่าความเข้มสีโดยใช้โปรแกรม Image J จากนั้นนำค่าความเข้มสีที่วัดได้ของแต่ละแผ่นมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยความเข้มสีตามลำดับ

ผลการวิจัย

1. การสังเคราะห์ลิแกนด์ L

การสังเคราะห์ลิแกนด์ L สามารถเตรียมได้จากการทำปฏิกิริยาระหว่างสารประกอบ Rhodamine B hydrazide และ salicylaldehyde ในตัวทำละลายเอทานอล ซึ่งปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นนี้เรียกว่า Schiff base reaction (Rotondo *et al.*, 1976)

ได้ผลิตภัณฑ์เป็นของแข็งสีชมพูซีดและร้อยละของผลิตภัณฑ์ที่ได้เท่ากับ 81 จากการพิสูจน์โครงสร้างของลิแกนด์ L โดยใช้เทคนิค $^1\text{H-NMR}$ ได้ผลการทดลองดังแสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 $^1\text{H-NMR}$ สเปกตรัมของสารประกอบ L ใน CDCl_3

2. การศึกษาความจำเพาะเจาะจงในการเลือกจับกับไอออนของโลหะชนิดต่างๆ ของลิแกนด์ L ในสารละลายในสารละลาย 50/50 % (v/v) $\text{H}_2\text{O}/\text{CH}_3\text{CN}$

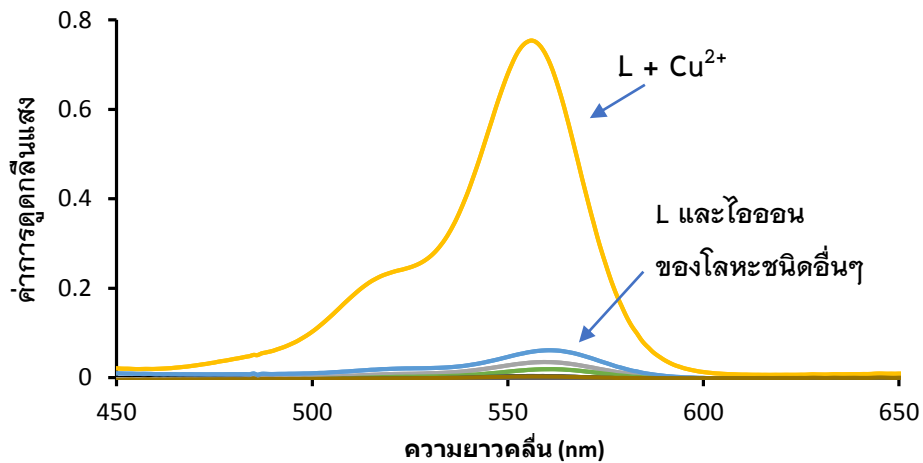
จากการศึกษาความจำเพาะเจาะจงในการเลือกจับกับไอออนโลหะชนิดต่างๆ ของลิแกนด์ L ในสารละลาย 50/50 % (v/v) $\text{H}_2\text{O}/\text{CH}_3\text{CN}$ โดยเปิดสารละลายลิแกนด์ L ความเข้มข้น 10 μM ปริมาตร 2 มิลลิลิตร ลงในขวดแก้ว และทำการเปิดสารละลายของไอออนของโลหะแต่ละชนิด ความเข้มข้น 400 μM ปริมาตร 0.5 มิลลิลิตร ลงในขวดดังกล่าว เขย่าให้เข้ากันและสังเกตการเปลี่ยนแปลงสีของสารละลายลิแกนด์ L ในสภาวะที่มีไอออนของโลหะชนิดต่างๆ ที่อยู่ในระบบ ดังแสดงในภาพที่ 4 และให้ค่าการดูดกลืนแสงของสารละลายดังภาพที่ 5

L   Cr³⁺   Mn²⁺   Fe³⁺   Co²⁺   Ni²⁺   Cu²⁺   Zn²⁺   Cd²⁺   Hg²⁺   Pb²⁺

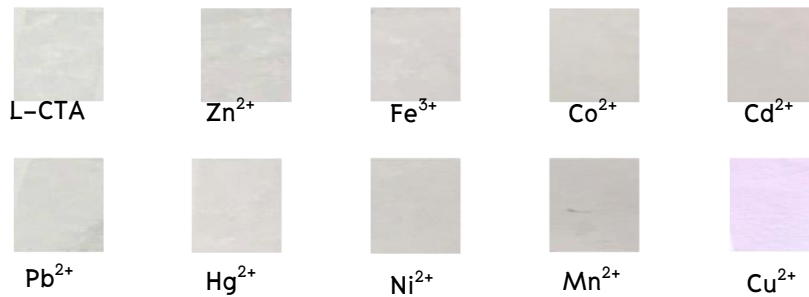
ภาพที่ 4 การเปลี่ยนแปลงสีของสารละลายลิแกนด์ L (10 μ M) ในสภาวะที่มีไอออนของโลหะชนิดต่างๆ ในสารละลาย 50/50 % (v/v) H₂O/CH₃CN

ภาพที่ 5 สเปกตรัมการดูดกลืนแสงของสารละลายลิแกนด์ L (10 μ M) เมื่อเติม 10 equivalent ของไอออนโลหะชนิดต่างๆ (400 μ M) ในสารละลาย 50/50 % (v/v) H₂O/CH₃CN

3. การศึกษาความจำเพาะเจาะจงในการเลือกจับกับไอออนของโลหะชนิดต่างๆ ของฟิล์ม L-CTA

การศึกษาคความจำเพาะเจาะจงในการเลือกจับกับไอออนโลหะชนิดต่างๆของฟิล์ม L-CTA โดยตวงสารละลายของไอออนโลหะชนิดต่างๆ ความเข้มข้น 3 ppm ปริมาตร 7 มิลลิลิตร ด้วยกระบอกตวง ลงในภาดสี และตัดฟิล์ม L-CTA ขนาด 2 x 1 ตารางเซนติเมตร แผลงในภาดสีดังกล่าวเป็นเวลา 155 นาที จากนั้นนำฟิล์ม L-CTA ที่แช่ในสารละลายดังกล่าวขึ้นมาซับให้แห้งที่อุณหภูมิห้อง สังเกตการเปลี่ยนแปลงสีของฟิล์ม L-CTA จากนั้นนำฟิล์มที่แห้งแล้วมาสแกนด้วยเครื่องสแกน ผลการทดลองที่ได้แสดงในภาพที่ 6

ภาพที่ 6 การเปลี่ยนแปลงสีของฟิล์ม L-CTA ในสภาวะที่มีไอออนของโลหะชนิดต่างๆ อยู่ในระบบ (ความเข้มข้น 3 ppm)

4. การศึกษาหาสภาวะที่เหมาะสมในการตรวจวัด

4.1 การศึกษาปริมาณของ CTA ที่เหมาะสม

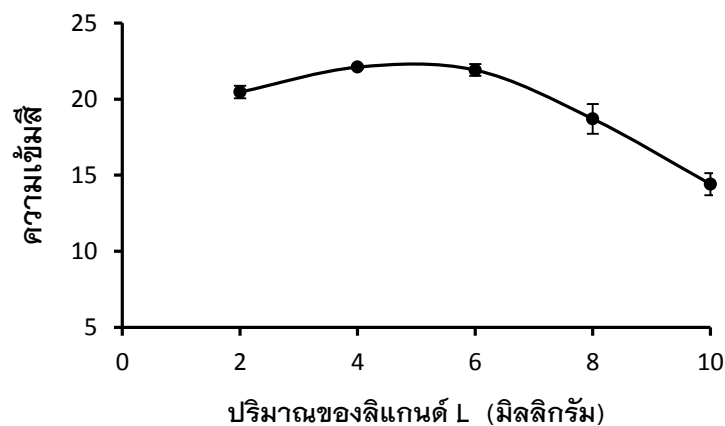
การศึกษาปริมาณของ CTA ที่เหมาะสม โดยศึกษาปริมาณของ CTA ที่ 0.05, 0.1 และ 0.2 กรัม ในการเตรียมฟิล์ม พบว่าในการเตรียมฟิล์มดังกล่าวนี้ที่ 0.1 กรัม เป็นปริมาณที่เหมาะสมมากที่สุด

4.2 การศึกษาปริมาณของ TEHP ที่เหมาะสม

การศึกษาปริมาณของ TEHP ที่เหมาะสม โดยศึกษาปริมาณของ TEHP ที่ 0.025, 0.05 และ 0.1 มิลลิลิตรในการเตรียมฟิล์ม พบว่าในการเตรียมฟิล์มดังกล่าวนี้โดยใช้ TEHP 0.05 มิลลิลิตรเป็นปริมาณที่เหมาะสมมากที่สุด

4.3 การศึกษาปริมาณของลิแกนด์ที่เหมาะสม

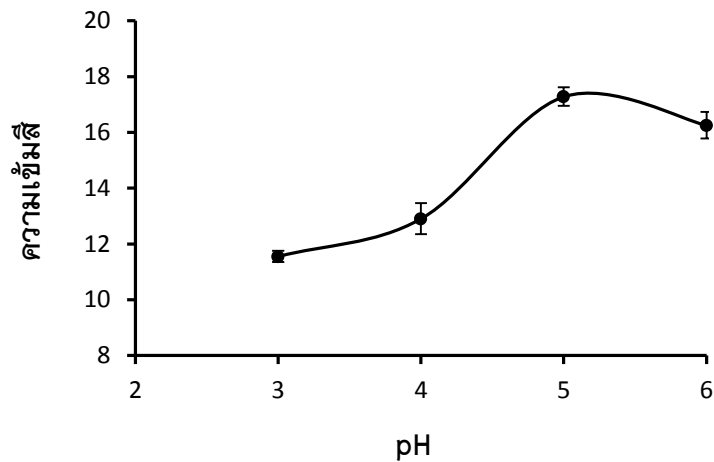
จากการศึกษาปริมาณของลิแกนด์ที่เหมาะสมในการเตรียมฟิล์ม L-CTA โดยศึกษาปริมาณลิแกนด์ที่ 2.0, 4.0, 6.0, 8.0 และ 10.0 มิลลิกรัม ในการเตรียมฟิล์ม พบว่าเมื่อปริมาณของลิแกนด์เพิ่มขึ้น ค่าความเข้มสีจะเพิ่มขึ้นดังแสดงในภาพที่ 7

ภาพที่ 7 ผลของปริมาณของลิแกนด์ L ที่เหมาะสมในการเตรียมฟิล์มสำหรับตรวจวัดคอปเปอร์ (II) ไอออน

4.4 การศึกษาผลของ pH ในการตรวจวัด

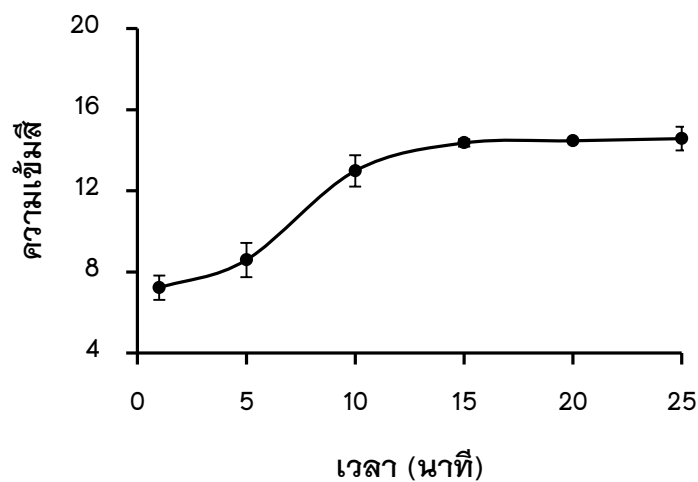
จากการศึกษาผลของ pH ที่เหมาะสมในการตรวจวัด โดยศึกษา pH ในช่วง 3.0-6.0 พบว่าเมื่อ pH เพิ่มขึ้นค่าความเข้มสีจะเพิ่มขึ้นดังแสดงในภาพที่ 8

ภาพที่ 8 ผลของ pH ต่อความเข้มสีของฟิล์มที่ความเข้มข้นของคอปเปอร์ (II) ไอออน 3 ppm

4.5 การศึกษาเวลาที่เหมาะสมในการตรวจวัด

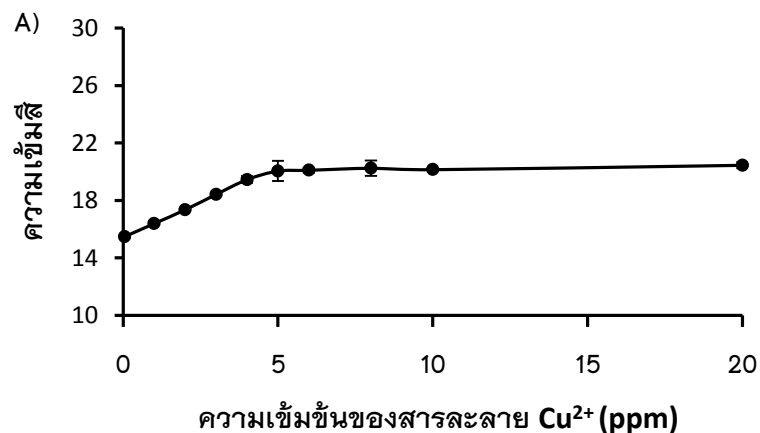
จากการศึกษาเวลาที่เหมาะสมในการตรวจวัด โดยศึกษาเวลาที่ 1, 5, 10, 15, 20 และ 25 นาที พบว่าเมื่อใช้เวลาในการตรวจวัดเพิ่มขึ้นส่งผลให้ค่าความเข้มสีเพิ่มขึ้น ดังแสดงดังภาพที่ 9

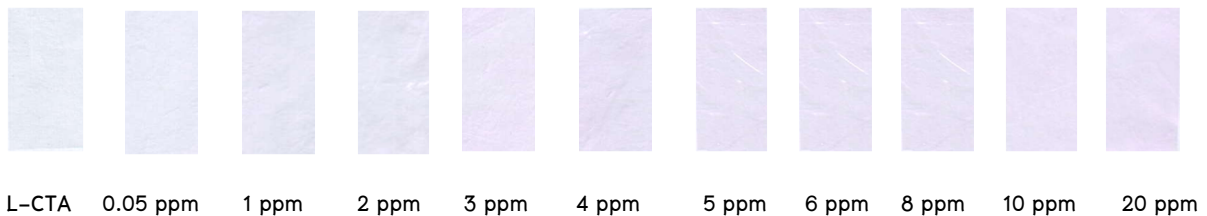
ภาพที่ 9 ผลของเวลาที่เหมาะสมในการตรวจวัดคอปเปอร์ (II) ไอออนต่อความเข้มสี

5. การศึกษาความเข้มข้นของสารละลายคอปเปอร์ (II) ไอออน ที่สามารถตรวจวัดได้

ผลการศึกษาความเข้มข้นของสารละลายคอปเปอร์ (II) ไอออนที่สามารถตรวจวัดได้ โดยศึกษาความเข้มข้นในช่วง 0.05-20 ppm ภายใต้สภาวะที่เหมาะสม ผลการศึกษาความเข้มข้นของสารละลายคอปเปอร์ (II) ไอออนที่สามารถตรวจวัดได้ ต่อความเข้มข้น สี แสดงได้ดังภาพที่ 10-A และ 10-B

B)

ภาพที่ 10 A) ผลของค่าความเข้มสีของฟิล์มกับสารละลายของคอปเปอร์ (II) ไอออน ความเข้มข้น 0.05 - 20 ppm

B) การเปลี่ยนแปลงสีของฟิล์มที่ความเข้มข้นของสารละลายคอปเปอร์ (II) ไอออนต่างกัน (0.05 - 20 ppm)

6. การหาขีดจำกัดการตรวจวัด (Detection limit) ของ Cu²⁺ ด้วยฟิล์ม L-CTA

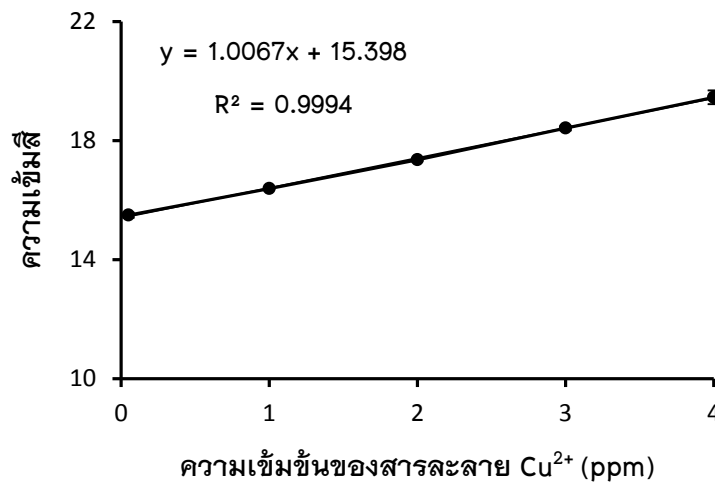
การหาขีดจำกัดในการตรวจวัดคอปเปอร์ (II) ไอออน สามารถหาได้จากการนำข้อมูลการหาความเข้มข้นของสารละลายคอปเปอร์ (II) ไอออนที่สามารถตรวจวัดได้ในช่วงที่เป็นเส้นตรงมาสร้างกราฟมาตรฐานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มข้นของสารละลายคอปเปอร์ (II) ไอออนกับความเข้มสี ดังแสดงในภาพที่ 11 และนำไปคำนวณหาค่าขีดจำกัดการตรวจวัดดังสมการที่ 1

$$\text{Detection limit} = 3\sigma/k$$

(1)

โดยที่ σ คือ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของฟิล์ม L-CTA ที่วัดค่าความเข้มสีได้จำนวน 10 ครั้ง k คือ ความชันของกราฟที่ได้จากการสร้างกราฟมาตรฐานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าความเข้มสีกับความเข้มข้นของสารละลายคอปเปอร์ (II) ไอออน

ภาพที่ 11 กราฟมาตรฐานของสารละลายของคอปเปอร์ (II) ไอออนความเข้มข้น 0.05 - 4.0 ppm กับความเข้มสีของฟิล์ม

7. การหาขีดจำกัดการตรวจวัดเชิงปริมาณ (Limit of quantitation) ของคอปเปอร์ (II) ไอออน ด้วยฟิล์ม L-CTA

การหาขีดจำกัดในการตรวจวัดเชิงปริมาณของคอปเปอร์ (II) ไอออนสามารถหาได้จากการนำข้อมูลการหาความเข้มสีของสารละลายคอปเปอร์ (II) ไอออนที่สามารถตรวจวัดได้ในช่วงที่เป็นเส้นตรงมาสร้างกราฟมาตรฐานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าความเข้มสีกับความเข้มข้นของสารละลายคอปเปอร์ (II) ไอออน ดังแสดงในภาพที่ 11 และนำไปคำนวณหาขีดจำกัดการตรวจวัดดังสมการที่ 2

$$\text{limit of quantitation} = 10\sigma/k$$

(2)

โดยที่ σ คือ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของฟิล์ม L-CTA ที่วัดค่าความเข้มสีได้จำนวน 10 ครั้ง k คือ ความชันของกราฟที่ได้จากการสร้างกราฟมาตรฐานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าความเข้มสีกับความเข้มข้นของสารละลายคอปเปอร์ (II) ไอออน จากการทดลองพบว่าเมื่อค่า σ เท่ากับ 0.2 พบว่าฟิล์ม L-CTA สามารถใช้ในการตรวจวัดคอปเปอร์ (II) ไอออน ได้ซึ่งมีขีดจำกัดการตรวจวัดเท่ากับ 2 ppm

8. การหาปริมาณคอปเปอร์ (II) ไอออน ในตัวอย่างน้ำทิ้งในห้องปฏิบัติการ

จากการศึกษาปริมาณคอปเปอร์ (II) ไอออนในตัวอย่างน้ำทิ้ง ที่ทำการตรวจวัดด้วยชุดตรวจวัดที่เตรียมได้ โดยเตรียมความเข้มข้นที่แน่นอนของคอปเปอร์ (II) ไอออนที่ 1.5 และ 2.5 ppm เติมลงในตัวอย่างน้ำทิ้ง ผลการตรวจวัดปริมาณคอปเปอร์ (II) ไอออนในตัวอย่างน้ำทิ้งด้วยชุดตรวจวัดที่เตรียมได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปริมาณคอปเปอร์ (II) ไอออนในตัวอย่างน้ำทิ้ง ที่ทำการตรวจวัดด้วยชุดตรวจวัดที่เตรียมได้

ความเข้มข้นของคอปเปอร์ (II) ไอออน ที่เติมในตัวอย่างน้ำ (ppm)	ความเข้มข้นของคอปเปอร์ (II) ไอออน ที่ตรวจวัดได้ (ppm)
1.5	1.57 ± 0.08
2.5	2.54 ± 0.05

วิจารณ์ผลการวิจัย

1. การสังเคราะห์ลิแกนด์ L

จากการสังเคราะห์ลิแกนด์ L ด้วยปฏิกิริยา Schiff base reaction (Rotondo *et al.*, 1976) ได้ผลิตภัณฑ์เป็นของแข็งสีชมพูซีดและร้อยละของผลิตภัณฑ์ที่ได้เท่ากับ 66 จากการพิสูจน์โครงสร้างของลิแกนด์ L โดยใช้เทคนิค ¹H-NMR โดยให้ผลดังแสดงในภาพที่ 3 พบว่าปรากฏสัญญาณของ -OH (a) ที่มีลักษณะเป็น singlet ที่ค่า chemical shift (δ) เท่ากับ 10.85 ppm มีจำนวนโปรตอนเท่ากับ 1 โปรตอน และสัญญาณของ -CH=N (b) ที่มีลักษณะเป็น singlet ที่ δ เท่ากับ 9.24 ppm มีจำนวนโปรตอนเท่ากับ 1 โปรตอน ซึ่งเป็นการยืนยันได้ว่าเป็นลิแกนด์ L ขึ้น นอกจากนี้ยังปรากฏพีก -CH₂- (c) ที่มีลักษณะ quartet ที่ δ เท่ากับ 3.34 ppm มีจำนวนโปรตอนเท่ากับ 8 โปรตอน และพีก -CH₃ (d) ที่มีลักษณะ triplet ที่ δ เท่ากับ 1.17 ppm มีจำนวนโปรตอนเท่ากับ 12 โปรตอน ซึ่งเป็นการยืนยันว่าเป็นสารประกอบลิแกนด์ L จริง

2. การศึกษาความจำเพาะเจาะจงในการเลือกจับกับไอออนของโลหะชนิดต่างๆ ของลิแกนด์ L ในสารละลาย

จากผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงสีของสารละลายดังแสดงในภาพที่ 4 จะเห็นว่าสารละลายลิแกนด์ L สามารถตรวจวัดคอปเปอร์ (II) ไอออนได้ โดยสามารถเปลี่ยนแปลงสีจากสารละลายใสไม่มีสีของลิแกนด์ L ในรูปอิสระไปเป็นสีชมพูของสารประกอบโคออร์ดิเนชันระหว่างลิแกนด์ L กับคอปเปอร์ (II) ไอออน ซึ่งสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงสีของสารละลายนั้นเนื่องมาจากการที่คอปเปอร์ (II) ไอออน สร้างพันธะโคออร์ดิเนตโควาเลนต์กับ ลิแกนด์ L แล้วเหนี่ยวนำให้เกิดการเปิดของวงสไปโรแลคแตม (spiro lactam) แต่ในขณะที่เดียวกันไอออนของโลหะชนิดอื่นๆ ได้แก่ Cr³⁺, Fe³⁺, Ni²⁺, และ Hg²⁺ ก็สามารถตรวจวัด Cu²⁺ ของลิแกนด์ L ได้เช่นเดียวกัน ดังนั้นแสดงว่าลิแกนด์ L ที่อยู่ในรูปสารละลายไม่จำเพาะเจาะจงต่อ

การตรวจวัดคอปเปอร์ (II) ไอออน ซึ่งสอดคล้องกับสเปกตรัมการดูดกลืนแสงของสารละลายลิแกนด์ L ที่มีไอออนของโลหะชนิดต่างๆ อยู่ในระบบดังแสดงในภาพที่ 5 โดยมีค่าการดูดกลืนแสงสูงสุดที่ความยาวคลื่น 560 nm

3. การศึกษาความจำเพาะเจาะจงในการเลือกจับกับไอออนของโลหะชนิดต่างๆ ของฟิล์ม L-CTA

ผลการศึกษาความจำเพาะเจาะจงในการเลือกจับกับไอออนของโลหะชนิดต่างๆ ของฟิล์ม L-CTA จากภาพที่ 6 จะเห็นได้ว่าฟิล์ม L-CTA มีความจำเพาะเจาะจงต่อการตรวจวัดคอปเปอร์ (II) ไอออนเพียงชนิดเดียวเนื่องจากมีเพียงคอปเปอร์ (II) ไอออนสามารถเปลี่ยนสีจากใสไม่มีสีของฟิล์ม L-CTA ไปเป็นสีชมพู ในขณะที่ไอออนของโลหะชนิดอื่นๆ ไม่มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด การที่คอปเปอร์ (II) ไอออนสร้างพันธะโคออร์ดิเนตโคเวเลนต์กับลิแกนด์ L แล้วเหนี่ยวนำให้เกิดการเปิดของวง spiro lactam โดยลิแกนด์จะเข้าไปตรึงอยู่ในระหว่างพลาสติกไฮเซอรัลกับพอลิเมอร์ที่โครงสร้างของ พลาสติกไฮเซอรัล กับพอลิเมอร์จะเกิดการสร้างพันธะกันจึงทำให้มีความเสถียรมากขึ้นและทำให้ฟิล์ม L-CTA มีความจำเพาะเจาะจงมากกว่าในระบบของสารละลาย

4. การศึกษาหาสภาวะที่เหมาะสมในการตรวจวัด

4.1 การศึกษาปริมาณของ CTA ที่เหมาะสม

ผลการศึกษาปริมาณของ CTA ที่เหมาะสม โดยศึกษาปริมาณของ CTA ที่ 0.05, 0.1 และ 0.2 กรัม ในการเตรียมฟิล์ม พบว่าในการเตรียมฟิล์มดังกล่าวที่ 0.1 กรัม เป็นปริมาณที่เหมาะสมมากที่สุดเนื่องจากฟิล์มที่เตรียมได้มีความหนาที่เหมาะสม มีความใส และใช้เวลาในการเตรียมสารละลายสำหรับการเตรียมฟิล์มไม่นาน เนื่องจากปริมาณของ CTA ที่ 0.1 กรัมสามารถละลายในตัวทำละลายได้ดี ในขณะที่ฟิล์มที่เตรียมโดยใช้ CTA 0.05 กรัม พบว่าฟิล์มที่เตรียมได้มีลักษณะบางมาก ขาดง่ายและยากต่อการนำออกจาก petri dish ส่วนฟิล์มที่เตรียมโดยใช้ CTA 0.2 กรัม นั้น ฟิล์มที่เตรียมได้มีความหนาและแข็ง อีกทั้งใช้เวลาในการเตรียมที่นานเนื่องจากความสามารถในการละลายของ CTA ในตัวทำละลายมีค่าต่ำ

4.2 การศึกษาปริมาณของ TEHP ที่เหมาะสม

ผลการศึกษาปริมาณของ TEHP ที่เหมาะสม โดยศึกษาปริมาณของ TEHP ที่ 0.025, 0.05 และ 0.1 มิลลิลิตรในการเตรียมฟิล์ม พบว่าในการเตรียมฟิล์มดังกล่าวที่ใช้ TEHP 0.05 มิลลิลิตรเป็นปริมาณที่เหมาะสมที่สุดเนื่องจากฟิล์มที่เตรียมได้นั้นมีความหนาที่เหมาะสม มีความใส ในขณะที่เมื่อใช้ TEHP 0.025 มิลลิลิตร ฟิล์มที่เตรียมได้มีลักษณะที่บางมาก ยากต่อการนำออกจาก petri dish และที่เมื่อใช้ TEHP 0.1 มิลลิลิตร พบว่าฟิล์มที่เตรียมได้มีความหนาและขุ่น จึงไม่เหมาะสมต่อการใช้งาน

4.3 การศึกษาปริมาณของลิแกนด์ที่เหมาะสม

ผลจากการศึกษาปริมาณของลิแกนด์ที่เหมาะสมในการเตรียมฟิล์ม L-CTA โดยศึกษาปริมาณลิแกนด์ที่ 2.0, 4.0, 6.0, 8.0 และ 10.00 มิลลิลิตร ในการเตรียมฟิล์ม ดังแสดงในภาพที่ 7 พบว่าเมื่อปริมาณของลิแกนด์เพิ่มขึ้นค่าความเข้มข้นจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากลิแกนด์จะทำปฏิกิริยากับสารละลายคอปเปอร์ (II) ไอออนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสีของฟิล์ม ส่งผลให้

ค่าความเข้มข้นมีค่าเพิ่มขึ้น โดยปริมาณของลิแกนด์ที่ 4 มิลลิกรัม เป็นปริมาณที่เหมาะสมที่สุดเนื่องจากให้ค่าความเข้มข้นสูงที่สุดในขณะที่ปริมาณของลิแกนด์ที่ 6.0, 8.0 และ 10.00 มิลลิกรัม นั้นค่าความเข้มข้นจะลดต่ำลง ฟิล์มที่เตรียมได้นั้นมีลักษณะขุ่นขาว เป็นผลมาจากปริมาณของลิแกนด์มีมากเกินไปไม่สามารถรวมเป็นเนื้อเดียวกับ CTA ได้ ทำให้ไปเกิดเป็นสารประกอบโคออร์ดิเนชันกับคอปเปอร์ (II) ไฮดรอกไซด์น้อยลง ส่งผลให้ค่าความเข้มข้นมีค่าลดลงตามลำดับ

4.4 การศึกษาผลของ pH ในการตรวจวัด

ผลจากการศึกษาผลของ pH ที่เหมาะสมในการตรวจวัด โดยศึกษา pH ในช่วง 3.0-6.0 ดังแสดงในภาพที่ 8 พบว่าเมื่อ pH เพิ่มขึ้นค่าความเข้มข้นจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากในสภาวะที่ pH เป็นกรด ลิแกนด์ L จะถูกโปรโทเนต (Wang *et al.*, 2012) ทำให้ไม่สามารถไปจับกับคอปเปอร์ (II) ไฮดรอกไซด์ส่งผลให้ค่าความเข้มข้นมีค่าเพิ่มขึ้นตามลำดับ โดยที่ pH 5.0 มีความเหมาะสมมากที่สุดเนื่องจากให้ค่าความเข้มข้นสูงที่สุด ในขณะที่ pH 6.0 จะเห็นได้ว่าค่าความเข้มข้นจะลดต่ำลง เป็นผลมาจากการเกิดการตกตะกอน $\text{Cu}(\text{OH})_2$ (Pang *et al.*, 2009) ทำให้ความเข้มข้นของสารละลายคอปเปอร์ (II) ไฮดรอกไซด์ลดลง จึงส่งผลให้ค่าความเข้มข้นที่วัดได้มีค่าลดลงเช่นกัน

4.5 การศึกษาเวลาที่เหมาะสมในการตรวจวัด

ผลจากการศึกษาเวลาที่เหมาะสมในการตรวจวัด โดยศึกษาเวลาที่ 1, 5, 10, 15, 20 และ 25 นาที ดังแสดงในภาพที่ 9 พบว่าเมื่อใช้เวลาในการตรวจวัดเพิ่มขึ้นส่งผลให้ค่าความเข้มข้นเพิ่มขึ้น อันเป็นผลมาจากคอปเปอร์ (II) ไฮดรอกไซด์เกิดเป็นสารประกอบโคออร์ดิเนชันกับลิแกนด์ L ได้มากขึ้นทำให้ค่าความเข้มข้นมีค่าเพิ่มขึ้นตาม โดยที่เวลาตั้งแต่ 15 นาทีเป็นต้นไปค่าความเข้มข้นจะมีค่าคงที่อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเกิดความสมดุลของคอปเปอร์ (II) ไฮดรอกไซด์ที่จับกับลิแกนด์ L ดังนั้นเวลา 15 นาที จึงเป็นเวลาที่เหมาะสมมากที่สุดที่ใช้ในการตรวจวัด

5. การศึกษาความเข้มข้นของสารละลายคอปเปอร์ (II) ไฮดรอกไซด์ที่สามารถตรวจวัดได้

จากการศึกษาความเข้มข้นของสารละลายคอปเปอร์ (II) ไฮดรอกไซด์ที่สามารถตรวจวัดได้ โดยศึกษาความเข้มข้นในช่วง 0.05-20 ppm ภายใต้สภาวะที่เหมาะสม ดังแสดงในภาพที่ 10-A และ 10-B ผลการศึกษาความเข้มข้นของสารละลายคอปเปอร์ (II) ไฮดรอกไซด์ที่สามารถตรวจวัดได้ต่อความเข้มข้น พบว่าความเข้มข้นของสารละลายคอปเปอร์ (II) ไฮดรอกไซด์ที่ 0.05-4.00 ppm ค่าความเข้มข้นมีค่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีลักษณะเป็นเส้นตรง เป็นผลมาจากคอปเปอร์ (II) ไฮดรอกไซด์เพิ่มขึ้นทำให้เกิดเป็นสารประกอบโคออร์ดิเนชันกับลิแกนด์ L ได้มากขึ้นเช่นกัน จึงส่งผลให้ค่าความเข้มข้นเพิ่มขึ้นตามลำดับ และที่ความเข้มข้นตั้งแต่ 5.00 ppm เป็นต้นไป ค่าความเข้มข้นมีค่าคงที่อย่างต่อเนื่อง เป็นผลมาจากการอิ่มตัวของสารละลายคอปเปอร์ (II) ไฮดรอกไซด์กับลิแกนด์ L

6. การหาขีดจำกัดการตรวจวัด (Detection limit) ของ Cu^{2+} ด้วยฟิล์ม L-CTA

การหาขีดจำกัดในการตรวจวัดคอปเปอร์ (II) ไฮดรอกไซด์ สามารถหาได้จากการนำข้อมูลการหาความเข้มข้นของสารละลายคอปเปอร์ (II) ไฮดรอกไซด์ที่สามารถตรวจวัดได้ในช่วงที่เป็นเส้นตรงมาสร้างกราฟมาตรฐานแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง

ความเข้มข้นของสารละลายคอปเปอร์ (II) ไอออนกับความเข้มสี ดังแสดงในภาพที่ 11 ซึ่งได้ค่าความชันจากสมการเท่ากับ 1.0067 และได้ค่า σ เท่ากับ 0.2 จากนั้นเมื่อนำไปคำนวณหาค่าขีดจำกัดการตรวจวัดตามสมการที่ 1 จะได้ค่าขีดจำกัดการตรวจวัดคอปเปอร์ (II) ไอออน เท่ากับ 0.6 ppm

7. การหาขีดจำกัดการตรวจวัดเชิงปริมาณ (Limit of quantitation) ของคอปเปอร์ (II) ไอออน ด้วยฟิล์ม L-CTA

ผลการหาขีดจำกัดในการตรวจวัดเชิงปริมาณของคอปเปอร์ (II) ไอออน โดยใช้สมการที่ 2 และค่าความชันของกราฟมาตรฐานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าความเข้มสีกับความเข้มข้นของสารละลายคอปเปอร์ (II) ไอออน ดังแสดงในภาพที่ 11 พบว่าเมื่อค่า σ เท่ากับ 0.2 จะได้ค่าขีดจำกัดการตรวจวัดคอปเปอร์ (II) ไอออนเชิงปริมาณ เท่ากับ 2 ppm

8. การหาปริมาณคอปเปอร์ (II) ไอออน ในตัวอย่างน้ำทิ้งในห้องปฏิบัติการ

จากผลการศึกษาการหาปริมาณคอปเปอร์ (II) ไอออนในตัวอย่างน้ำทิ้งจากห้องปฏิบัติการ โดยใช้ชุดตรวจวัดที่เตรียมได้ โดยเตรียมความเข้มข้นที่แน่นอนของคอปเปอร์ (II) ไอออนที่ 1.5 และ 2.5 ppm เติมนลงในตัวอย่างน้ำทิ้งดังตารางที่ 1 ผลการตรวจวัดปริมาณคอปเปอร์ (II) ไอออนในตัวอย่างน้ำทิ้งพบว่าสามารถตรวจวัดได้อย่างแม่นยำทั้ง 2 ความเข้มข้น โดยในตัวอย่างที่มีความเข้มข้นคอปเปอร์ (II) ไอออน 1.5 ppm สามารถตรวจวัดได้ 1.57 ppm คิดเป็นร้อยละการได้กลับคืน (% recovery) เท่ากับ 104.67% ส่วนตัวอย่างที่มีความเข้มข้นคอปเปอร์ (II) ไอออน 2.5 ppm สามารถตรวจวัดได้ 2.54 ppm คิดเป็นร้อยละการได้กลับคืน (% recovery) เท่ากับ 101.60%

สรุปผลการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ได้ทำการสังเคราะห์ลิแกนด์ L ที่เป็นอนุพันธ์ของโรดามีน บี เพื่อนำมาเป็นชุดตรวจวัดคอปเปอร์ (II) ไอออน ด้วยตาเปล่าบนวัสดุรองรับเซลลูโลสไทรอะซิเตท โดยลิแกนด์ L สามารถเตรียมได้จากการทำปฏิกิริยาระหว่างสารประกอบ Rhodamine B hydrazine และ salicylaldehyde ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นของแข็งสีชมพู มีร้อยละของผลิตภัณฑ์เท่ากับ 81 เมื่อนำลิแกนด์ L มาพัฒนาเป็นชุดตรวจวัดคอปเปอร์ (II) ไอออนด้วยตาเปล่าบนวัสดุรองรับเซลลูโลสไทรอะซิเตท พบว่าวัสดุที่เตรียมได้มีลักษณะเป็นฟิล์มบางใส จากการศึกษาความจำเพาะเจาะจงในการตรวจวัดไอออนของโลหะชนิดต่างๆ พบว่าวัสดุดังกล่าวมีความจำเพาะเจาะจงกับคอปเปอร์ (II) ไอออนได้เป็นอย่างดี โดยที่ไอออนของโลหะชนิดอื่น ๆ ไม่ส่งผลกระทบต่ออย่างใด มีเพียง คอปเปอร์ (II) ไอออนเท่านั้นที่ทำให้สีของวัสดุที่เตรียมได้เปลี่ยนจากฟิล์มใสไม่มีสีเป็นสีชมพู อันเป็นผลเนื่องจากคอปเปอร์ (II) ไอออน ไปสร้างพันธะโคออร์ดิเนตโควาเลนต์กับลิแกนด์ L แล้วเกิดการเหนี่ยวนำให้เกิดการเปิดของวง spiro lactam ในโครงสร้างของลิแกนด์ L จากการศึกษาหาสภาวะที่เหมาะสมพบว่าสภาวะที่เหมาะสมในการตรวจวัดคอปเปอร์ (II) ไอออน คือ pH เท่ากับ 5.0 โดยใช้เวลาในการตรวจวัด 15 นาที พบว่าวัสดุดังกล่าวสามารถตรวจวัดความเข้มข้นของคอปเปอร์ (II) ไอออนที่มีความเป็นเส้นตรงในช่วงความเข้มข้นระหว่าง 0.05 – 4.0 ppm

มีค่าขีดจำกัดของการตรวจวัดเท่ากับ 0.6 ppm และปริมาณความเข้มข้นของคอปเปอร์ (II) ไอออนต่ำสุดที่สามารถตรวจวัดได้มีค่าเท่ากับ 2.0 ppm และสามารถนำชุดการตรวจวัดนี้ไปใช้ในการตรวจวัดคอปเปอร์ (II) ไอออน ในตัวอย่างจริงได้

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยตลอดทั้งโครงการ จากทุนอุดหนุนการวิจัย ประเภทเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หมายเลขสัญญา SC13/2562

เอกสารอ้างอิง

Abdelaal, M. Y., Sobahi, T. R. & El-Shishtawy, R. M. (2014). Chromophoric thin film based on cellulose triacetate blends for sensing metal ions. *Competes Rendus Chimie*, 17, 557-562.

Baslaka, C. & Kursunlu, A. N. (2018). A Naked-eye Fluorescent Sensor for Copper(ii) Ions Based on a Naphthalene Conjugate Bodipy Dye. *Photochemical & Photobiological Sciences*, 17, 1091-1097.

Chamjangali, M. A., Soltanpanah, S., & Goudarzi, N. (2009). Development and Characterization of a Copper Optical Sensor Based on Immobilization of Synthesized 1-phenyl-1,2-propanedione-2-oxime thiosemicarbazone on a Triacetylcellulose Membrane. *Sensors and Actuators B: Chemical*, 138(1), 251-256.

Chen, Y., Chen, B., Han, Y. (2016). A Novel Rhodamine-based Fluorescent Probe for the Fluorogenic and Chromogenic Detection of Pd²⁺ Ions and Its Application in Live-cell Imaging. *Sensors and Actuators B: Chemical*, 237, 1-7.

Choi, Y. W., Lee, J. J., You, G. R, Lee, S. Y. & Kim, C. (2015). Chromogenic Naked-eye Detection of Copper ion and Fluoride. *RSC Advance*, 5, 86463-86472.

Han, S. O., Son, W. K., Youk, J. H., Lee, T. S. & Park, W. H. (2005). Ultrafine Porous Fibers Electrospun from Cellulose Triacetate. *Materials Letters*, 59, 2998-3001.

- Kumawat, L. K., Mergu, N., Singh, A. K. & Gupta, V. K. (2015). A novel Optical Sensor for Copper Ions Based on Phthalocyanine Tetrasulfonic Acid. *Sensors and Actuators B: Chemical*, 212, 389-394.
- Levi, S. & Purdy, W. C. (1980). The AAS Determination of Copper and Zinc Levels in the Serum of Hemodialysis Patients. *Clinical Biochemistry*, 19, 253-258.
- Pang, F. M., Teng, S. P., Teng, T. T. & Omar, A. K. M. (2009). Heavy Metals Removal by Hydroxide Precipitation and Coagulation Flocculation Methods from Aqueous Solutions. *Water Quality Research Journal of Canada*, 44, 1-9.
- Rotondo, E., Pietropaolo, R., Tresoldi, G., Faraone, F. & Cusmano, F. (1976). Mechanism of Formation of Schiff base Complexes. Part. I. Reaction of Ni(bis-salicylaldehyde) with Primary Amines. *Inorganica Chimica Acta*, 17, 181-191.
- Rouis, A., Darbost, U., Bonnamour, I. & Ouada, H.B. (2015). Development and Characterization of a Copper Ion-selective Optical Sensor Based on a Novel Calix[4]dicyano-diimidazole Thin Film. *Materials Chemistry and Physics*, 164, 145-149.
- Santos, É. J., Herrmann, A. B., Olkuszewski, J. L., Pierre, T. D. S. & Curtius, A. J. (2005). Determination of Trace Metals in Electrolytic Copper by ICP-OES and ICP-MS. *Brazilian Archives of Biology and Technology*, 48, 681-687.
- Strausak, D., Mercer, J. F. B., Dieter, H. H., Stremmel, W. & Multhaup, G. (2001). Copper in Disorders with Neurological Symptoms: Alzheimer's, Menkes, and Wilson diseases. *Brain Research Bulletin*, 55, 175-185.
- Wang, J., Yang, Q., Song, H. & Zhang, W. (2012). A Fluorescent Probe of N'-formyl-rhodamine B Hydrazone: Structure and Spectral Properties of Protonation Behaviour. *Organic & Biomolecular Chemistry*, 10, 7677-7680.

Xiang, Y., Tong, A., Jin, P., Ju, Y. (2006). New Fluorescent Rhodamine Hydrazone Chemosensor for Cu(II) with High Selectivity and Sensitivity. *Organic Letters*, 8, 2863-2866.

Zhang, L.-Z. (2013). Conjugate Heat and Mass Transfer in Heat Mass Exchanger Ducts: Chapter 12 - Novel Materials for Heat and Mass Exchangers. *Novel Materials for Heat and Mass Exchangers*, 335-369.